

Belonen en straffen.

Belonen en straffen kun je zien als een vorm van op de persoon gericht terugkoppelen met een sterke emotionele lading. De docent reageert op het gedrag van de leerling met de bedoeling sterke gevoelens op te wekken die het toekomstig gedrag beïnvloeden:

- **STRAF:** de leerling moet zich schamen, zich schuldig voelen, spijt krijgen en het foute gedrag niet meer vertonen.

- **BELONING:** de leerling mag trots zijn op zijn daad, zich groot voelen waardoor de neiging ontstaat voortaan alleen nog maar goede daden te verrichten.

Noodgrepen

Op het eerste gezicht lijkt dit helemaal in overeenstemming met het doel van het onderwijs, maar dat is gezichtsbedrog. Beloning en straf beïnvloeden vooral de houding van de leerling tegenover de docent en niet zozeer het gedrag van de leerling. **Beloning en straf zijn noodgrepen** die erop wijzen dat de docent de greep op de situatie is kwijt geraakt, als hij deze al gehad heeft. Het kan een aanwijzing zijn dat de leerling niet consequent op de gevolgen van zijn gedrag is geweest.

Intrinsieke en extrinsieke motivatie

Als een kind tot een bepaald gedrag wordt gedreven, of er juist van wordt weerhouden, door het effect dat zijn gedrag oproept, noemen we dat intrinsieke (de)motivatie. Als hieraan van buitenaf, door bijvoorbeeld ouders of door een docent, een positief of negatief effect wordt toegevoegd noemen we dat extrinsieke (de)motivatie. Van belang is dat wij in het begeleiden van onze leerlingen stimuleren dat zij zoveel mogelijk intrinsiek gemotiveerd blijven door de ingebouwde beloning of gedemotiveerd door het verwachte negatieve effect van hun daden. Teveel beloning en straf van buitenaf maakt onze leerlingen afhankelijk en is ondermijnend voor de ontwikkeling van hun eigen verantwoordelijkheid op dit gebied.

Teveel straf

Teveel straf verhindert de vorming van een eigen geweten omdat de leerling bepaald gedrag achterwege laat om straf te ontlopen en niet omdat het gedrag vervelend is voor anderen of niet volgens afspraak. Het is dus nadelig voor de intrinsieke (de)motivatie. De leerling leert wat hij niet moet doen, maar niet zozeer wat hij wel moet doen en wordt afhankelijk van de reacties van de docent. Extra demotiverend is het om met de straf in te spelen op het schaamtegevoel van de

leerling. Leerlingen kunnen hierdoor geblokkeerd raken in hun leerproces. Er kan zelfs afkeer ontstaan voor het leren als zodanig. Als er toch straf moet worden gegeven is het in ieder geval van belang dit consequent te doen.

Teveel beloning

Teveel beloning ontnemt de leerling het plezier in het resultaat van zijn inspanning zonder meer. **Het leert hem te vragen: 'Wat levert het me op?'** En het verleert hem simpelweg trots te zijn of zich goed te voelen wanneer hij iets goeds heeft gepresteerd. Beloning moet een verrassing, een zekere zeldzaamheidswaarde inhouden, wil het een positieve uitwerking hebben op het leren.

Positieve stimulans.

Hoewel een beloning of straf soms op zijn plaats kan zijn moet het dus zoveel mogelijk worden vermeden. Het zijn noodmaatregelen waar zuinig mee moet worden omgesprongen. Het goed hanteren hiervan is een lastig karwei. Als docent zijn wij letterlijk buitenstaander bij wat zich in het hoofd van onze leerlingen afspeelt. Omdat dat voor ons nooit helemaal zichtbaar wordt, kunnen wij met belonen en straffen volledig de plank misslaan.

Gelukkig bestaan er subtielere en effectievere middelen om een leerling op een positieve manier te stimuleren tot gewenst gedrag dan belonen en straffen, zoals:

- De leerling aanspreken op het ongewenste gedrag, te praten over het waarom van dat gedrag en samen te zoeken naar een ander, meer gewenst gedrag.
- Het creëren van een goede werksfeer in de klas en het gezamenlijk maken van afspraken.
- Persoonlijke aandacht en belangstelling voor de situatie van leerlingen.
- Eerlijk en gemeend commentaar op wat er in de klas gebeurt.
- Waardering voor de prestaties van de leerlingen.
- Een open en accepterende houding voor hun inbreng.

Wat is een effectieve straf?

- Tekst en uitleg geven
- Standje geven: gedrag afkeuren
- Corrigeren: gedrag afkeuren en uitleggen hoe je het wel wilt zien
- Time out. Na de time-out is het over en wordt er niet meer over gesproken. Geef je kind de kans het gewenste gedrag te laten zien
- Iets niet geven (voorkomen is nog beter: zet de taart hoger, zodat ze er niet bij kunnen)

- Negeren

Wat werkt op welke leeftijd?

tot 5 - 6 jaar: afkoelen op de gang; aantal minuten time out is gelijk aan leeftijd van je kind

vanaf 5 jaar ontwikkelt het geweten zich: onthoudingsstraf (geen tv-kijken) of taak

vanaf 11 - 12 jaar: zelf laten meedenken over de straf

